

Helsingin Urkukesän konsertti

KE | ON 24.7.2024 KL 19
Johanneksen kirkko
Johanneskyrkan

Helsingfors Orgel- sommars konsert

JUHANA KOTILAINEN
baritoni | baryton | baritone

ARTTU SELONEN
urut | orgel | organ

HELSINGFORS



ORGELSOMMAR

KÄSIOHJELMA | PROGRAM

2024

OHJELMA | PROGRAM

RICHARD WAGNER
(1813–1883)

Alkusoitto oopperasta Der Fliegende Holländer
Ouvvertyr ur operan Der Fliegende Holländer

3 laulua Wesendonck Lieder sarjasta
(sanat: Mathilde Wesendonck):
3 sånger ur sviten Wesendonck Lieder
(text: Mathilde Wesendonck):
Der Engel
Schmerzen
Träume

Tannhäuser:
Wolfram: Blick ich umher
Pilgerchor
Wolfram: Wie Todesahnung... O du mein
holder Abendstern

OSKAR MERIKANTO
(1868–1924)

Rukous

Suvi-illan vieno tuuli (san. Eino Leino)

Häähymni

Juhana Kotilainen, baritoni | baryton | baritone
Arttu Selonen, urut | orgel | organ



RICHARD WAGNERIN OOPPERA *Lentävä Hollantilainen* (*Der Fliegende Holländer*) kantaesitettiin Dresdenissä vuonna 1843. Säveltäjä kertoi saaneensa inspiraation oopperaan myrskyisällä merimatKalla Riista Lontooseen muutamaa vuotta aiemmin. Alkusoiton on sovittanut uruille brittiurkuri **Edwin Lemare** (1865–1934), joka tunnetaan useista kymmenistä, enimmäkseen orkesteriteosten ja oopperaosien, transkriptioistaan.

Oskar Merikanto toimi JohanneksenkirKKon ensimmäisenä urkurina vuosina 1892–1924. KirKKon viran ohella hän loi mittavan kansainvälisen uran säveltäjänä, pianistina ja kapellimestarina.

Pieni mutta sitäkin kauniimpi *Rukous* kuuluu Merikannon myöhempiin sävellyksiin ja se julkaistiin postuumisti Suomen Musiikkilehdessä Merikannon muistonumeron liitteenä 2/1924. *Häähymni* on sävelletty alun perin sopraanolle, kuorolle, uruille ja orkesterille sopraano **Aino Acktén** vihkitilaisuuteen vuonna 1901. Alkuperäisversio ei ole säilynyt.

Richard Wagner: "Wesendonck-Lieder"

Wagner kutsui laulusarjaansa alun perin nimeltä "*Fünf Gedichte für eine Frauenstimme*", paremmin teos tunnetaan nimellä *Wesendonck-Lieder*. Laulusarjan sävellystyö ajoittuu oopperoiden *Valkyyria* ja *Tristan ja Isolde* väliin. Wagner itse nimesi kaksi lauluista alaot sikolla "*Studie zu Tristan und Isolde*", "*tutkielma Tristania ja Isoldea varten*".

Wagneria suuresti ihaileva **Mathilde Wesendonck** oli kuulut säveltäjän lukevan ääneen Tristanin ja Isolden librettoa, jonka henkeen hän kirjoitti myös omia runojaan. Wagner sävelsi vuosina 1857–1858 niistä viisi naisäänelle ja pianolle. Hän itse orkestroi ai noastaan viimeisen laulun, "*Träume*", mutta sittemmin koko sarja on myös orkestroitu.

Konsertissa kuullaan laulut "*Der Engel*", "*Schmerzen*" ja "*Träume*".

Richard Wagner: "*Blick' ich umher in diesem edlen Kreise*" & "*Wie Todesahnung... O du mein holder Abendstern*"

Richard Wagnerin oopperassa "*Tannhäuser*" (1845) kuullaan laulu "*Blick' ich umher in diesem edlen Kreise*". Se esitetään oopperan toisessa näytöksessä. **Wolfram von Eschenbach** laulaa kilpalaulannassa siitä, kuinka hän ymmärtää rakkauden puhtaimman ole muksen.

"*Wie Todesahnung... O du mein holder Abendstern*", eli "*Laulun iltatähdelle*", Wolfram laulaa oopperan kolmannessa näytöksessä. Wolfram on juuri lausunut jäähyväiset kuolemaan käyvälle Elisabethille ja kokee iltatähden ystävällisenä tiennäyttäjänä kohti taivaan valoa. Tyypillistä Wagnerin dualistiselle ajattelulle on, että iltatähti kuitenkin samalla on myös Venus, maallisen rakkauden jumalat

tarena koko oopperan rakenteen kannalta välttämätön pimeyden voimia edustava hahmo ja symboli.

Teksti Juhana Kotilainen / Erkki Pullinen (laura.uniarts.fi)

RICHARD WAGNERS OPERA *Den flygande holländaren* uruppfördes i Dresden år 1843. Tonsättaren har skildrat hur han fick inspiration till verket under en stormig båtfärd från Riga till London några år tidigare. Orgelarrangemanget är av den brittiske organisten **Edwin Lemare** (1865-1934), känd för sina många transkriptioner av orkester- och operamusik.

Oskar Merikanto fungerade som Johanneskyrkans förste organist mellan åren 1892 och 1924. Vid sidan av denna tjänst skapade han en internationell karriär som tonsättare, pianist och dirigent.

Det lilla men desto vackrare stycket *Rukous (Bön)* hör till Merikantos sena produktion och publicerades efter hans död år 1924. *Häähymni (Bröllophymn)* skrevs ursprungligen för sopran, kör, orgel och orkester till **Aino Ackté**s vigsel år 1901. Originalversionen har dock förkommit.

Richard Wagner: "*Wesendonck-Lieder*"

Wagner gav denna sångsvit titeln *Fünf Gedichte für eine Frauenstimme*, verket är dock mera känt som *Wesendonck-Lieder*. Tidsmässigt placerar den sig mellan operorna *Valkyrian* och *Tristan och Isolde* och två av sångerna gav Wagner underrubriken *Studie zu Tristan und Isolde*.

Mathilde Wesendonck, en stor beundrare av Wagner, hade hört tonsättaren recitera librettot till *Tristan och Isolde* och i samma anda skrev hon också sina egna dikter. Fem av dessa tonsattes av Wagner åren 1857–1858 för kvinnoröst och piano. Själv orkestrerade han enbart den sista sången *Träume*, men senare har hela sviten blivit orkestrerad. Ikväll hör vi sångerna *Der Engel*, *Schmerzen* och *Träume*.

Blick' ich umher in diesem edlen Kreise ingår i andra akten i operan *Tannhäuser* från år 1845. Där sjunger **Wolfram von Eschenbach** i sångtävlan hur han förstår kärlekens renaste väsen. Sången till aftonstjärnan *Wie Todesahnung...O du mein holder Abendstern* ingår i operans tredje akt. Där har Wolfram precis tagit farväl av den döende Elisabeth och ser aftonstjärnan som den vänliga vägvisaren mot himmelsljuset. Typiskt för Wagner är dualismen i att aftonstjärnan samtidigt är den jordiska kärlekens gudinna Venus, en central symbol för mörkrets makter.

Text: Juhana Kotilainen / Erkki Pullinen (laura.uniarts.fi)
svenska transl.: Dag-Ulrik Almqvist

Turkulaislähtöinen urkuri **ARTTU SELONEN** on esiintynyt niin soolo-konserteissa kuin kamarimuusikkona ja säestäjänäkin. Kuluvana vuonna hänet on valittu esiintymään Turun tuomiokirkon iltamusiikkisarjassa vuoden nuorena urkutaiteilijana, minkä lisäksi hänellä on resitaali Tampereen tuomiokirkon katedraali.org-sarjassa sekä Mäntän musiikkijuhlilla. Aiemmin hän on esiintynyt esimerkiksi Espoon Urkuyö&Aaria-festivaalilla sekä Turun urkujuhlilla. Selonen on toiminut kanttorin



sijaisena useissa seurakunnissa eri puolilla Suomea, viimeisimpinä Kotkassa ja Turun tuomiokirkossa. Hän on myös Organum-seuran hallituksen jäsen ja Organum-lehden päätoimittaja.

Selosen opettajia ovat olleet mm. Markku Hietaharju ja Jaana Ikonen. Hän kokee tärkeäksi tuntea konkreettisesti eri aikakausien ja alueiden urkujen rakennusperinteitä ja niiden vaikutusta urkutaiteeseen. Siksi Selonen onkin tutkinto-opiskelun lisäksi osallistunut useille mestarikursseille ja tutustunut erilaisiin historiallisiin ja moderneihin urkuihin Suomessa, Ranskassa, Saksassa, Italiassa, Virossa ja Venäjällä opettajinaan mm. Louis Robilliard, Jean Guillou ja Matthias Havinga. Varsinkin romantiikan ajan urkutraditiot ovat lähellä hänen sydäntään, mutta hän kehittää ohjelmistoaan laaja-alaisesti. Erityinen merkitys on ollut Ranskan Rouenin St. Ouen -luostarikirkon Cavaillé-Coll-uruil-la, joiden ympärillä järjestettävälle Jean-Baptiste Monnot'n mestarikursseille hän on osallistunut kahdesti.

Vuonna 2021 Selonen valmistui Taideyliopiston Sibelius-Akatemias-ta musiikin maisteriksi pääaineenaan urkujensoitto. Vuosina 2015–19 hän opiskeli kirkkomusiikkia Sibelius-Akatemian Kuopion yksikössä. Selonen on aloittanut urkujensoiton Turun Puolalanmäen musiikkilukiossa vuonna 2013 Anu Åbergin johdolla. Ennen musiikin ammat-tiopintoja hän harrasti pianonsoittoa Turun seudun musiikkiopiston pop/jazz-linjalla.

Organisten **ARTTU SELONEN** har framträtt såväl som solist som kammarmusiker och ackompanjör. Sedan år 2022 är han tf. kantor i Helsingfors domkyrkoförsamling, före det bland annat i Åbo domkyrka och i Kotka. År 2022 blev han utsedd till årets unga orgelkonstnär i Åbo domkyrka och har medverkat i ett flertal finländska orgelfestivaler. Arttu Selonen är ordförande i Organum-Sällskapet.

Markku Hietaharju, Jaana Ikonen och Anu Pulkkinen har varit hans lärare i orgel. Han har också deltagit i många mästarkurser och under dem bekantat sig med både historiska och moderna instrument i Finland och övriga Europa. Den romantiska orgeltraditionen står hans hjärta nära, men han utvidgar gärna sin repertoar åt många håll. En

särskild betydelse för honom har Cavaillé-Coll-orgeln i St. Ouen-klostret i Rouen i Frankrike, där han deltagit i två mästarkurser för Jean-Baptiste Monnot.

Baritoni **JUHANA KOTILAINEN** valmis-tui Taideyliopiston Sibelius-Akatemiasta Laulutaiteen maisterin koulutusohjelmassa opettajanaan Hannu Niemelä. Kotilais-ta ovat Sibelius-Akatemiassa ohjanneet myös Erkki Rajamäki, Collin Hansen, Ilmo Ranta ja Gustav Djupsjöbacka. Mestari-kursseilla Kotilaista ovat opettaneet mm. Soile Isokoski, Konrad Jarnot ja Berliinissä Peter Berne.

Sibelius-Akatemiassa Kotilainen on opiskellut myös kirkkomusiikkia, pianoa Collin Hansenin ja kuoronjohtoa Jani Si-vénin johdolla. Juhana Kotilainen on esiintynyt Lied-konserteissa ja monien kirkkomusiikkiteosten solistina, mm. Bachin Pääsiäis- ja jouluoratorioissa sekä kantaateissa, Faurén Requiemissä ja Händelin Messias-oratoriossa. Kotilainen on esiintynyt eri musiikkifesti-vaaleilla, mm. Heinäveden Musiikkipäivillä, Ilmajoen Musiikkijuhlilla, BRQ Vantaa festivaalilla ja Barokin labyrinteissä -festivaalilla.

Selim Eskelinin säätiö ja Taiteen edistämiskeskus ovat tukeneet Kotilaisen opintoja.

Barytonen **JUHANA KOTILAINEN** slutförde sina studier för Han-nu Niemelä vid Sibelius-Akademien där han också instruerades av Erkki Rajamäki, Collin Hansen, Ilmo Ranta och Gustav Djupsjöbac-ka. Olika mästarkurser har Kotilainen gått för bland andra Soile Iso-koski, Konrad Jarnot och Peter Berne. Vid Sibelius-Akademien har Kotilainen också studerat kyrkomusik, piano och körledning.

Juhana Kotilainen har framträtt med liedrepertoar och som solist i många kyrkomusikaliska verk, såsom Bachs Påsk- och Juloratorier, Faurés Requiem och Händels Messias. Han har även medverkat i ett flertal olika musikfestivaler.



Richard Wagner:
Wesendonck-Lieder (laulut 1,4,5)
Mathilde Wesendonck
suom. Jenni Lättilä

Der Engel

In der Kindheit frühen Tagen
hört ich oft von Engeln sagen,
die des Himmels hehre Wonne
tauschen mit der Erdensonne,
daß, wo bang ein Hertz in Sorgen
schmachtet vor der Welt verborgen,
daß, wo still es will verbluten,
und vergehn in Tränenfluten,
daß, wo brünstig sein Gebet
einzig um Erlösung fleht,
da der Engel niederschwebt,
und es sanft gen Himmel hebt.
Ja, es stieg auch mir ein Engel nieder,
und auf leuchtendem Gefieder
führt er, ferne jedem Schmerz,
meinen Geist nun himmelwärts!

Schmerzen

Sonne, weinest jeden Abend
dir die schönen Augen rot,
wenn im Meeresspiegel badend
dich erreicht der frühe Tod;
doch erstehst in alter Pracht,
Glorie der düstren Welt,
du am Morgen neu erwacht,
wie ein stolzer Siegesheld!
Ach, wie sollte ich da klagen,
wie, mein Herz, so schwer dich sehn,
muß die Sonne selbst verzagen,
muß die Sonne untergehn?
Und gebieret Tod nur Leben,
geben Schmerzen Wonnen nur:
o wie dank ich, daß gegeben
solche Schmerzen mir Natur!

Richard Wagner:
Wesendonck-Lieder (laulut 1,4,5)
Mathilde Wesendonck
suom. Jenni Lättilä

Enkeli

Lapsuuteni varhaisina päivinä
kuulin usein kerrottavan enkeleistä,
jotka vaihtoivat taivaan ihanan autuuden
maalliseen auringonvaloon,
ja että siellä, missä sydän suruissaan
murehtii maailmalta salassa,
missä se haluaa hiljaa vuotaa kuiviin
ja menehtyä kyynelvirtaan,
missä sen harras rukous
anoo ainoastaan vapahdusta;
Silloin enkeli leijuu alas
ja nostaa sen hellästi taivaaseen.
Niin, myös minua varten laskeutui enkeli,
ja loistavin siivin hän kuljettaa
kaukana kaikesta tuskasta,
sieluni taivasta kohti!

Tuskat

Aurinko, itket joka ilta
kauniit silmäsi punaisiksi,
kun merenpeilissä kylpiessäsi
sinut tavoittaa varhainen kuolema.
Mutta nouset taas vanhassa loistossasi,
sinä pimeään maailman sädekehä,
heräten taas aamulla uutena,
kuin ylpeä voitonsankari!
Ah, pitäisikö minun sitten valittaa
ja nähdä sinut, sydämeni, niin raskaana,
kun kerran auringonkin pitää vaipua epätoivoon,
kun auringonkin pitää laskea?
Ja kun kerran kuolema synnyttää vain elämää
antavat tuskatkin vain onnea:
Oi! Miten kiitänkään siitä, että
luonto on antanut minulle sellaisia tuskia!

Träume

Sag, welch wunderbare Träume
halten meinen Sinn umfassen,
daß sie nicht wie leere Schäume
sind in ödes Nichts vergangen?
Träume, die in jeder Stunde,
jedem Tage schöner blühn,
und mit ihrer Himmelskunde
selig durchs Gemüte ziehn!
Träume, die wie hehre Strahlen
in die Seele sich versenken,
dort ein ewig Bild zu malen:
Allvergessen, Eingedenken!
Träume, wie wenn Frühlingssonne
aus dem Schnee die Blüten küßt,
daß zu nie geahnter Wonne
sie der neue Tag begrüßt,
daß sie wachsen, daß sie blühen,
träumend spenden ihren Duft,
sanft an deiner Brust verglühn,
und dann sinken in die Gruft.

Unelmat

Sano, mitkä ihmeelliset unet
pitävät mieltäni niin vallassaan,
etteivät ne ole tyhjän vaahdon lailla
hävinneet olemattomiin?
Unelmat, jotka joka hetki,
joka päivä kukoistavat aina kauniimpina,
ja taivaisella ilmoituksellaan
autuaasti läpäisevät sisimpäni!
Unelmat, jotka kuin kirkkaat säteet
uppoutuvat sieluuni,
maalatakseen sinne ikuisen kuvan:
unohdus, vain yhtä ajatellen!
Unelmat – kuin kukkaset, jotka
kevätaurinko suutelee esiin lumesta,
jotta uusi päivä tervehtisi niitä
ennen aavistamattomalla ilolla,
niin että ne kasvavat ja kukoistavat,
lahjoittavat unelmoiden tuoksuaan –
hiipuvat hiljaa rinnassasi
ja vaipuvat sitten hautaan.

Richard Wagner: Tannhäuser

Blick' ich umher in diesem edlen Kreise
Wolframin laulu oopperan Tannhäu-
ser toisesta näytöksestä

Suom. Juhana Kotilainen

Blick' ich umher in diesem edlen Kreise,
welch hoher Anblick macht mein Herz erglühn!
So viel der Helden, tapfer, deutsch und weise, -
ein stolzer Eichwald, herrlich, frisch und grün.
Und hold und tugendsam erblick' ich Frauen, -
lieblicher Blüten düftereichsten Kranz.
Es wird der Blick wohl trinken mir vom Schauen,
mein Lied verstummt vor solcher Anmut Glanz.
Da blick' ich auf zu einem nur der Sterne,
der an dem Himmel, der mich blendet, steht:
es sammelt sich mein Geist aus jener Ferne,
andächtig sinkt die Seele in Gebet.
Und sieh! Mir zeigt sich ein Wunderbronnen,

Katson ympärilleni tässä jalossa piirissä,
mikä ylväs näky saakaan sydämeni hehkumaan!
Niin monta sankaria, urheaa, saksalaista ja viisasta,
uljas tammimetsä, upea, raikas ja vihreä.
Ja suloisia ja hyveellisiä näen naisia,
hurmaavan kukkaskruunun tuoksuvimpia kukintoja.
Silmäni juopuvat näystä,
- lauluni vaientuu tämän viehättyksen loisteessa.
Silloin noston katseeni vain yhteen tähdistä,
joka taivaalla loistaen, minua häikäisee:
Henkeni vahvistuu tuosta etäisyydestä,
hartaana vaipuu sieluni rukoukseen.
Ja katso! Näen ihmeiden lähteen,

in den mein Geist voll hohen Staunens blickt:
aus ihm er schöpfet gnadenreiche Wonnen,
durch die mein Herz er namenlos erquickt.
Und nimmer möcht' ich diesen Bronnen trüben,
berühren nicht den Quell mit frevlem Mut:
in Anbetung möcht' ich mich opfernd üben,
vergessen froh mein letztes Herzensblut. -
Ihr Edlen mögt in diesen Worten lesen,
wie ich erkenn' der Liebe reinstes Wesen!

Richard Wagner: Tannhäuser

Wie Todesahnung... O du mein holder Abendstern
Wolfram in laulu iltatähdelle oopperan Tannhäu-
ser kolmannesta näytöksestä
suom. Erkki Pullinen

Wie Todesahnung Dämmerung deckt die Lande,
umhüllt das Tal mit schwärzlichem Gewande,
der Seele, die nach jenen Höh'n verlangt,
vor ihrem Flug durch Nacht und Grausen bangt.
Da scheinst du, o lieblichster der Sterne,
dein sanftes Licht entsendest du der Ferne,
die nächt'ge Dämmerung teilt dein lieber Strahl,
und freundlich zeigst du den Weg aus dem Tal.
O du mein holder Abendstern,
wohl grüßt' ich immer dich so gern;
vom Herzen, das sie nie verriet,
grüße sie, wenn sie vorbei dir zieht,
wenn sie entschwebt dem Tal der Erden,
ein sel'ger Engel dort zu werden!

Oskar Merikanto: Suvi-illan vieno tuuli op.87 No.2
Eino Leino

Suvi-illan vieno tuuli
huokaa vuoren alta
hongikon polkua hopeoipi
kuuhut taivahalta.

jota henkeni ihmeissään katselee:
Siitä se ammentaa armoa täynnä olevia iloja,
joista sydämeni virkistyy henkeäsalpaavasti.
Ja koskaan en haluaisi samentaa tätä lähdettä,
en koskettaa lähdettä röhkeällä rohkeudella:
palvoessani haluaisin uhraten harjoittaa itseäni,
vuodattaa iloisena viimeisen sydänvereni.
Te jalot voitte näistä sanoista lukea,
kuinka tunnistan rakkauden puhtaimman olemuksen!

Hämärä peittää maan kuolemanaavistuksen lailla,
se verhoaa laakson tummaan vaippaansa,
ja sielu, joka kaipaa kohti korkeutta,
pelkää lentoaan yön ja kauhujen läpi.
Silloin loistat sinä, suloisin kaikista tähdistä,
lähetät lempeän valosi sieltä kaukaa,
sinun rakas säteilysi halkaisee yön pimeyden,
ja ystävällisesti näytät tietä pois synnin alhosta.
Rakas, suloinen iltatähteni,
aina olen mielelläni sinua tervehtinyt;
vie sinä nyt sydämeltä, joka ei koskaan pettänyt,
terveiset hänelle, joka kohoaa ohitsesi,
kun hän leijuu ylös synnin alhosta
tullakseen siellä autuaaksi enkeliksi.

Hiljaa huojuu korven honka,
kaukana kähkö kukkuu,
vaieten astuvi vaeltaja
mielen murhe nukkuu.



SEURAAVAT KONSERTIT

Nästa konserter | Next concerts



SU | SÖ 28.7.2024 KL. 19

Tuomiokirkko | Domkyrkan

SUN. JULY 28TH AT 7 P.M.

The Cathedral

Aleksanteri Wallius

urut | orgel | organ

MA | MÅ 29.7.2024 KL. 19

Kallion kirkko | Berghälls kyrka

MON. JULY 29TH AT 7 P.M.

Kallio Church

Christian Ahlskog

urut | orgel | organ

TI 30.7.2024 KL 17

Johanneksen kirkko |
Johanneskyrkan

TUE. JULY 30TH AT 5 P.M.

St. John's Church

Five O'Clock Organ

Hannes Uunila

urut | orgel | organ

KE | ON 31.7.2024 KL. 19

Johanneksen kirkko |
Johanneskyrkan

WED. JULY 31ST AT 7 P.M.

St. John's Church

"Gaude Birgitta"

Sofia Lindroos

laulu | sång | vocals

William Häggblom & Dag-Ulrik Almqvist

urut | orgel | organ

*"Bordet är
dukat!
Välkommen!"*

HELSINKI ORGAN SUMMER HELSINGFORS ORGELSOMMAR ОПАТННОЕ ЛЕТО В ХЕЛЬСИНКИ WWW.URK
HELSINKI ORGAN SUMMER HELSINGFORS ORGELSOMMAR ОПАТННОЕ Л
HELSINKI ORGAN SUMMER HELSINGFORS ORGELSOMMAR ОПАТННОЕ Л

INFO

Helsingfors Orgelsommar är en årligen återkommande internationell festival, som arrangeras under tiden juni-augusti med tyngdpunkt på orgelmusik. Över 100 konserter av olika slag erbjuds. Festivalen arrangeras av Helsingfors kyrkliga samfällighet i samarbete med Tuomiokirkkoseurakunta (den finska domkyrkoförsamlingen), Kalion seurakunta (Berghälls församling) och den svenskspråkiga Johannes församling.

urkukesa.fi

